

huic urbi universæ sufficiunt, tum etiam exportantur, & apud Venetos, Bononienses, totaque via Flaminia magno in pretio sunt. Pisaurum certis anni temporibus ad mercatum Italici, Illyrici, aliarumque partium negotiatores conveniunt, propter locum mari convehendis mercibus valde opportunum. Ingenia tulit magno numero celebra, cum primis Aduinum summum Medicum, & Pandulphum Collenutium, Græcis Latinisque literis, quod ejus scripta testantur, pereruditum. Scripsit de machinæ tormentariæ, quam bombardam vocant, inventionem, item Baretam adversus aulicos lingua vernacula, cum historia Neapolitani regni. Pisaurius quoque fuit Petrus Barinianus, excellens Poëta, superioribus annis defunctus. Extra portam urbis, quæ spectat in occasum, amnis est Folia, priscis Isaurus appellatus, præterquam Plinio, qui in sexta regione Pisaurum, uti & oppidum nominat. Oritur Apennino fonte, juxta Cotili arcem, mœniaque Pisauri alluit, ubi pons lapideus viam Flamineam, itemque Picenum cum regione Flaminia jungit, moxque mari illabitur, ostio sæpe arena fluctibus deferentibus adeo completa obturatoque, vix ut exiguas recipere naviculas queat. Finis Anconitanæ Marchiæ, principium Flaminiae est.

Isaurus
fluvius.

Fanum, olim
Fanum
Fortunæ.

Colonia.
Publica
opera.

Principes.

Situs.

Fossombrunum,
olim
Forum
Sempronii.

Secundum littus dehinc ad FANVM devenitur, oppidum Episcopale, non magnum, in monte situm, quod vulgo Fano. Fanum simpliciter Cæsari lib. I, Fanum Fortunæ Tacito libro X. Coloniam eò deduxit Cæsar Augustus vocavitque Iuliam Fanestrem. Fani, quod ibi Fortunæ sumtuosissimum olim dedicatum, adhuc magna monstrantur vestigia. Ab Totila Gothorum rege cum Pisauo eversum, & à Belisario restitutum scribit Blondus. Visitur ibidem Arcus ex marmore, sumtuoso nobilique opere factus, altus cubitos xxx, latus xx. Fastigio, quod mirabili arte elaboratum concidit, insculptum legitur Constantino Imperatori Elogium, quod apud alios. Integri arcus formam exhibet in vicino D. Michaelis sacello positum saxum, cui adscripta hæc: *Effigies arcus ab Augusto erecti, postea tormentis ex parte diruti bello Pauli contra Fanenses Anno M CCCC LVIII. Fanum hoc Plinius & Strabo Vmbriæ tribuunt. Principatus ejus quum diu fuisset in Malatestarum familia, postea Sfortiarum, devenit tandem ad Ecclesiam Romanam. Adluitur ab Argilla fluvio. Mulieres habet lectissimas & pulchritudine commendatas. Occurrit ad Metauri sinistram, Via Flaminia, quæ ab Fano in Meridiem fleat, ad xv lapidem, Fossombrunum, Fossombrone. Sic oppidum hoc Episcopale hodie vocatur, quod olim Forum Sempronii, ab antiqua sede, ad 10 passus remotum, uti notat Cluverius in Vmbria. Hinc Forosempronienfes Plinio: qui Vmbriæ tribuit, in Sexta Regione; Strabo & Ptolemæus Vilumbris. Vestigia ibi antiquitatis quamplurima præter Aquæductus, Vias filicatas, Columnas, & alia. Marmora multa cernuntur disjecta cum antiquis*

iuscriptionibus, quæ ab aliis collectæ. Novum opidum veteris fundamentis non esse inædificatum, docet Leander. Possedit quondam Malatestarum Familia; post jure emtionis ad Vrbinate pervenit.

Describitur in Itinerariis antiquis inter Callem sive Calium & Forum Sempronii locus ad Intercisa, de quo ita Claudianus in Panegyrico de vi consulatu Honorii:

Dixit; & antiquæ muros egressa Ravenna,

Signa movet.

Lætior hinc Fano recipit Fortuna vetusto:

Despiciturque vagus prærupta valle Metaurus;

Quæ mons arte patens vivo se perforat arcu;

Admittitque viam sectæ per viscera rupis.

Sex. Aurelius Victor in Vespasiano, ac Paullus Diaconus Historiæ Miscellæ lib. ix: Freculfus tomi secundi lib. II, cap. II: Per omnes terras, quæ jus Romanum est, renovatæ urbes cultu egregio, viæ operibus maximis munitæ sunt. tunc cavati montes per Flaminiam sunt pronotransgressui; quæ vulgariter Pertusa Petra vocatur. Hæc ille. Procopius vero Gothicar. rer. lib. II: At illi, inquit, via Flaminia profecti, Barbaros longe anteverterunt: utpote Gothi, gravi cum exercitu lentius procedentibus, magnisque ambagibus, ob rerum necessariarum penuriam, uti coactis, tum, quia munitionibus Romanorum, in via Flaminia sitis, adpropinquare nolebant: quum hostes, ut ante dictum, Narniam & Perusiam occupassent. Romanorum autem exercitus quum in Petram incidisset, ex itinere præsidium, quod eo loci erat, tentarunt. Id non hominum manu factum erat, sed à natura ipsius loci effectum. via enim est perquam ardua & præceps: ad cujus extremum latus flumen, trajectui minime opportunum, rapidissimo cursu prælabitur. ad sinistram, haud procul inde, rupes existit prærupta, & in tantam altitudinem erecta, uti homines in vertice ejus constituti, iis qui ex imo eos conspiciunt, minutissimis avibus similes esse videantur. Progredienti vero nullus olim transitus patebat; petrâ in ipsum fluminis alveum pertingente, nullumquo ex ea parte iter præbente. Quapropter prisci mortales cuniculum heic perrumpentes, portulam loco aperuerunt. Obstructa vero etiam alterius introitus maxima parte, præterquam quod portulam etiam ibi reliquerunt; munimentum natura firmissimum effecerunt. idque Petram à rei argumento appellarunt. Hactenus Procopius. Vnde satis perspicuum est locum hunc nullum alium esse, quam qui, ix millia passuum à Cale, ut habet Itinerarium Hierosolymitanum, & vi à Foro Sempronii, vulgo nunc vocatur *Il Furlo*, & nonnunquam *Il Sasso Forato*, apud lævam Metauri amnis ripam. ubi altissima durissimaque rupes, ingenti præcipitio Metaurum stringens, ferro perforata est, in longum ad xxxv passus; in latum v; totidemque in altum. Inscriptio antiqua, quæ ab ea parte existit, quæ à Cale advenientes ingrediuntur, plane

Saxa Intercisa, sive Petra Pertusa.

erata